

AAD KOSTER:

‘Bollen boeiend vanwege complexiteit’

Ruim dertig jaar was hij onderzoeker bij destijds het LBO en nu PPO. Het onderzoek aan gewasbeschermingsmiddelen was daarbij de rode draad. Aad Koster neemt 24 juni afscheid. Hij kijkt dankbaar en met vreugde terug op werk dat vanaf het begin de moeite waard is geweest. “Soms leek het alsof er zonder een bepaald middel geen teelt meer mogelijk was. En toch ging het.”

Tekst: Arie Dwarswaard
Foto: René Faas

“Meester Houtman gaf op de Middelbare Tuinbouwschool in Hoorn les in plantenziekten en de bestrijding ervan. Hij deed dat op een hele aansprekende manier. Als ik nu terugkijk, dan denk ik dat bij hem de interesse is ontstaan in het onderzoek aan ziekten in de bloembollen.” Aan het woord is Aad Koster, tot eind juni onderzoeker op PPO, en gespecialiseerd in gewasbeschermingsmiddelen en onkruiden. Na ruim dertig jaar neemt hij afscheid van het werk. Als er in de bloembollenwereld iets is veranderd, dan is het wel de samenstelling van het middelenpakket. Wat bleef is onder meer de lastige bodemschimmel *Pythium*. Goed om met Aad Koster nog eens terug te kijken op dat werk.

VAARPOLDER

Aad Koster groeide op in het Westfriese Grootebroek, in zo'n tuindersgezin waarvan er in de jaren vijftig zoveel waren. Het land in de vaarpolder Het Grootslag, een combinatie van bloembollen en vollegrondsgroenten, en een groot gezin. Meewerken was geen vriendelijk verzoek, maar hoorde er gewoon bij. Leren mocht hij wel, in ieder geval tot naar de Middelbare Tuinbouwschool in Hoorn. Daarna militaire dienst. “Van alle zonen die er in ons gezin waren gingen mijn oudste broer en ik in dienst. De andere jongens hoefden niet.” Waar hij voor die tijd nog van plan was om in het ouderlijk bedrijf terug te keren, besloot hij na zijn diensttijd om elders werk te vinden. Dat werd Ligttermoet, toentertijd een vrij grote gewasbeschermingsmiddelenfabrikant, waar hij volop proeven ging doen met nieuwe middelen. De ervaren collega Folko Bunt leerde hem in die vijf jaar veel. Vervolgens ging hij voor het Duitse bedrijf Schering aan de slag, in een meer

zelfstandige functie. “In die tijd werden middelen van hun als de Betanal (nu Herbasan) en Previcur geïntroduceerd.” Het werk betrof de volle breedte van de land- en tuinbouw. “Ik kwam in die tijd op alle proefstations, waaronder ook het LBO in Lisse. Toen daar iemand werd gezocht om het werk van Giel de Rooy te verlichten, heb ik gesolliciteerd en werd ik aangenomen. Ook van hem heb ik veel geleerd en prettig mee samengewerkt.”

COMPLEX

Wat Aad Koster vooral in de bloembollen en hun ziekten aansprak en nog steeds aanspreekt is de complexiteit. “Bloembollen zijn boeiend door hun complexiteit. Je hebt de bol zelf, je hebt de grond waarin ze worden geteeld, de plant, de bewaring en de nateelt en afbroei. Het verbaast je dat dit vaak allemaal goed gaat. En dat doet het dus niet altijd, omdat we er in feite met zijn allen een monocultuur op na houden. Meester Houtman leerde ons dat al. Bollenteelt is een onnatuurlijke situatie, en daarom zijn onnatuurlijke middelen nodig om de teelt gezond te houden. Om die reden zie ik ook geen heil in alleen een biologische teelt. Dat kan maar op hele beperkte schaal. Ik besef wel dat het naar de toekomst toe duurzamer en geïntegreerder moet.”

De sfeer bij het LBO herinnert Koster zich als plezierig. “Ik voelde me vrij snel thuis. Collega's bleken aan de ene kant specialist te zijn, maar aan de andere kant ook heel goed om mee samen te kunnen werken.” Naast nieuwe middelen ging het in zijn werk ook al snel over twee andere lastige zaken: *Pythium* en onkruid. *Pythium* zorgde voor veel problemen in de vollegrondsbroeierij en onkruid is een zaak die eeuwige alertheid vraagt, want onkruid vergaat niet. Nu is *Pythium* nog een probleem in de teelt van hyacint en krokus op zandgrond. Verklaarbaar, vindt Koster. “Het zijn gronden met een laag percentage organische stof, waardoor deze gronden

niet al te veel weerstand hebben. Er hoeft dus maar weinig te gebeuren of de plant krijgt last van *Pythium*. Nu (begin juni) zie je al weer hoeken hyacinten waar grote plekken in zitten.” Wat onkruid betreft kwam Koster al snel terecht in een werkgroep waarin onderzoekers uit allerlei sectoren zaten, en waarin de Wageningse onderzoeker Henk Naber een wezenlijke rol speelde. “We kwamen als werkgroep vier keer per jaar bij elkaar om over onkruid te praten en van elkaar te horen wat er aan te doen zou zijn. Ik heb dat altijd als heel zinvol ervaren. Er kwam uit dit overleg vaak toch iets uit dat voor de bloembollensector nuttig kon zijn, zoals de toepassing van middelen (padenspuit) en spuittechniek (de venturidop).”

VIEL MEE

Toen Aad Koster begon kon de bloembollensector nog relatief gemakkelijk over een stevig pakket gewasbeschermingsmiddelen beschikken. Als er al iets verdween, dan kwam er wel weer een ander product voor in de plaats. De sturende rol van de overheid was toen nog niet zo bepalend.

.....
 ‘Je bent er om een probleem voor een groep telers op te lossen’
 .....

Met een verbod op kwik en later captafol werd een nieuwe tijd ingeluid, die in de jaren negentig leidde tot allerlei lijsten van middelen die snel of minder snel verboden zouden worden. Ramspoed en doemscenario's voor het vak. “Tja, dat werd vele malen geroepen. Als dit of dat middel verdwijnt dan kunnen we wel stoppen met de bollenteelt. We zijn nu in 2010 en we telen nog steeds bollen. En over twintig of dertig jaar zal dat ook nog wel zo zijn.” Koster's werk veranderde door die ontwikkeling wel. Het zoeken naar alternatieve middelen werd steeds belangrijker. “Samen met Paul Venderbosch van de KAVB en uiteraard met behulp van de gewasbeschermingsmiddelenindustrie zijn we er toch in heel veel gevallen in geslaagd om een knelpunt weer op te lossen. Soms is er een keer een periode geen middel voorhanden, maar ook nu zijn er voor vrijwel alle problemen middelen beschikbaar.”

SPECIFIEKER

Daarbij maakt hij wel een kanttekening. “Heel

lang zorgde de industrie voor breedwerkende middelen, waarbij de kans op resistentie niet zo groot was. Dat is definitief veranderd. Middelen werken nu heel specifiek, worden in een zeer lage dosering toegepast en mogen niet persistent zijn. Dat betekent dat de kans op resistentie snel kan toenemen. Als oplossing daarvoor hebben we voor een aantal ziekten en onkruiden een systeem weten te ontwikkelen, waarbij we met een stapeling van middelen werken. Daardoor neemt de kans op resistentie af, en kan de teler toch goed zijn bestrijding uitvoeren.”

Naast resistentie kreeg hij met nog een ander facet te maken waar het om de effectiviteit van een middel gaat: adaptatie. Daarbij worden middelen die via de grond werken steeds sneller afgebroken door het bodemleven. Met als gevolg dat ze nauwelijks meer werken. Bij Pyramin en Goltix is dit verschijnsel in onderzoek aangetoond, maar dit zou ook voor een aantal bodemfungiciden kunnen gelden die veel op dezelfde grond worden toegepast.”

DRIESLAG

Wat het werk voor hem de moeite waard deed zijn was niet alleen het uitvoeren van onderzoek. Ook het dienstverlenende aspect sprak hem aan. “Je bent er om een probleem voor een groep telers op te lossen. Daarbij werk je ik altijd volgens de drieslag Inventariseren, zoeken en vinden. Dat heeft eigenlijk altijd resultaat opgeleverd. Soms bleek overigens de praktijk weerbarstiger dan de proefresultaten. Neem Asulox, Gallant en Fusilade. Daar trad bij grootschalige toepassing toch schade op. Dat is ook niet zo vreemd. Het onderzoek gebeurt vaak maar aan een paar cultivars. Die reageren op een bepaalde manier. Maar er zijn wel duizenden cultivars.”

MINDER EENDUIDIG

Niet alleen het middelenpakket is in de afgelopen dertig jaar veranderd. Ook het onderzoek zelf is anders dan toen Koster in Lisse begon. “Wat ik vooral ervaar is dat het er voor de ondernemer minder eenduidig op is geworden als het om onderzoek gaat. Lange tijd was de aansturing en de uitvoering duidelijk onder verantwoordelijkheid van onderzoek en voorlichting. De afgelopen jaren is het overal commerciëler geworden, zijn er meer partijen onderzoek gaan doen, en moet de ondernemer dus zelf maar uitzoeken welke waarde hij toekent aan de onderzoeksresultaten. Hij kan er niet altijd zonder meer van uitgaan dat het allemaal wel klopt. Ik besef dat het bij deze tijd hoort, maar jammer vind ik het wel.”

Aad Koster: “Bloembollen zijn boeiend door hun complexiteit. Je hebt de bol zelf, je hebt de grond waarin ze worden geteeld, de plant, de bewaring en de nateelt of afbroei. Het verbaast je dat dit vaak allemaal goed gaat.”

Na 33 jaar LBO en PPO breekt er een andere tijd aan. Die te vullen is geen probleem. Klussen, kleinkinderen, onderzoek van spiritualiteit en reizen kunnen meer aandacht krijgen.

Over de voortgang van zijn werk is hij helder. “Annette Bulle is al drie jaar onderzoekster op dit gebied. Zij neemt het werk moeiteloos, vlekkeloos en naadloos van mij over.”

Resumé

Na 33 jaar verlaat Aad Koster als onderzoeker gewasbeschermingsmiddelen PPO. In die periode is het middelenpakket drastisch gewijzigd. Het zoeken naar alternatieven was altijd weer een uitdaging. Hij blikt terug op een sector die de veranderingen goed aankant. Het zal een complexe, maar boeiende sector blijven.